

Întrebări și Răspunsuri
privind procesul de la Curtea Internațională de Justiție (CIJ) de la Haga
referitor la „Delimitarea spațiilor maritime în Marea Neagră”
(România contra Ucraina)

- *Care este obiectul diferendului de la CIJ cu Ucraina?*

Diferendul dintre România și Ucraina pe care trebuie să-l soluționeze CIJ se referă exclusiv la delimitarea platoului continental și a zonelor economice exclusive ale celor două părți din partea de nord-vest a Mării Negre, adică stabilirea exactă a suprafeței de platou continental și de zonă economică exclusivă a României și, respectiv, a suprafeței de platou continental și de zonă economică exclusivă a Ucrainei, conform dreptului internațional aplicabil în materia delimitărilor maritime.

- *Ce urmează în mod concret să soluționeze CIJ?*

CIJ urmează să stabilească o linie unică de delimitare a platoului continental și a zonelor economice exclusive ale celor două părți din partea de nord-vest a Mării Negre, prin indicarea coordonatelor geografice concrete ale punctelor care o formează (definite prin latitudine și longitudine). Această linie va determina stabilirea exactă a suprafeței de platou continental și de zonă economică exclusivă a României și, respectiv, a suprafeței de platou continental și de zonă economică exclusivă care aparține Ucrainei.

Există divergențe între cele două state cu privire la traseul acestei linii. Diferența între propunerea României cu privire la traseul liniei de delimitare și, respectiv, propunerea Ucrainei determină o suprafață de platou continental și, respectiv, de zonă economică exclusivă, asupra căreia părțile au pretenții concurente, care este de peste 12 000 km². Această suprafață, a cărei apartenență trebuie să o stabilească CIJ, este numită în limbaj curent „zona în dispută” (sau „zona în delimitare”).

- *Care este miza diferendului și ce are de câștigat România de pe urma sa?*

În zona aflată în dispută se află resurse de hidrocarburi de anvergură medie, a căror exploatare este vizată de cele două state. În cazul unei soluționări favorabile, România va putea trece la exploatarea resurselor de hidrocarburi menționate.

- *Ce este platoul continental și, respectiv, zona economică exclusivă și care sunt drepturile statului care le deține în aceste zone?*

Platoul continental și zona economică exclusivă, împreună cu regimul acestora, sunt definite în Convenția ONU din 1982 privind dreptul mării (la care și România, și Ucraina sunt părți). Ele sunt spații maritime asupra cărora statul riveran (care le deține) exercită anumite drepturi suverane și jurisdicție suverană.

Platoul continental al unui stat este reprezentat de fundul mării (care este prelungirea naturală a teritoriului terestru al statului) și subsolul acestuia, situate dincolo de limita exterioară a mării teritoriale¹ a acestui stat, până la limita externă a marginii continentale (care este locul unde se termină platoul continental geografic) sau până la o distanță de 200 mile marine de la coastele statului spre larg, atunci când limita exterioară a marginii continentale se află la o distanță inferioară. În cazul Mării Negre, nu există o margine

---

¹ Marea teritorială este zona de apă care se poate întinde până la 12 mile marine (1 milă marină = 1,852 km) de la linia de coastă. Atât România, cât și Ucraina au fixat prin legislația lor internă marea teritorială la maximum 12 mile marine.

continentală, din punct de vedere geografic fiind în prezența unui platou continental geografic unic.² De asemenea, dimensiunile reduse ale Mării Negre nu permit ca statele riverane să aibă zone naționale de platou continental extinse până la limita de 200 mile marine, fiind *necesară* delimitarea *între* zonele de platou continental care revin fiecărui stat riveran.

Zona economică exclusivă este o zonă maritimă situată dincolo de limita exterioară a mării teritoriale care se poate extinde până la 200 de mile marine de la linia de la care se măsoară marea teritorială, spre larg.

Dacă platoul continental se referă la fundul mării, zona economică exclusivă are în vedere suprafața și coloana de apă. Ca și în cazul platoului continental, dimensiunile reduse ale Mării Negre nu permit ca statele riverane să aibă zone naționale de zonă economică exclusivă extinse până la limita de 200 mile marine, fiind *necesară* delimitarea *între* suprafețele de zonă economică exclusivă care revin fiecărui stat riveran.

Conform Convenției privind dreptul mării, *în platoul său continental* statul exercită *drepturi suverane exclusive* de explorare și exploatare a resurselor naturale care se găsesc pe fundul mării (de exemplu, specii sedentare de organisme vii) sau în subsolul acestuia (zăcăminte de hidrocarburi sau minerale). De asemenea, *în zona sa economică exclusivă*, statul exercită *drepturi suverane exclusive* de explorare și exploatare, de conservare și gestionare a resurselor naturale (mai ales stocuri de pește). Mai are dreptul să instaleze și să utilizeze în acest spațiu insule artificiale, instalații și utilaje pentru cercetarea științifică, să protejeze și să conserve mediul marin. Alte state au dreptul, în condițiile stabilite de Convenție, la navigație și survol aerian și libertatea să instaleze cabluri și conducte submarine.

Având în vedere că platoul continental și zona economică exclusivă se suprapun, în mod obișnuit statele care procedează la delimitarea acestor spații maritime solicită instanțelor internaționale trasarea unei linii *unice* de delimitare.

- *Pe ce bază a fost posibilă sesizarea CIJ în cazul diferendului cu Ucraina?*

Sesizarea de către România a CIJ în 16 septembrie 2004 s-a făcut pe baza *unei prevederi* din Acordul Conex la Tratatul politic de bază dintre România și Ucraina din 1997, încheiat prin schimb de scrisori între miniștrii afacerilor externe ai celor două țări odată cu Tratatul. Această prevedere (numită în limbaj juridic „clauză compromisorie”) este temeiul juridic al competenței CIJ de a soluționa diferendul dintre România și Ucraina.

Această prevedere, conținută în articolul 4 (h) al Acordului Conex din 1997, stipulează că în cazul în care negocierile pentru încheierea unui acord de delimitare a platoului continental și a zonelor economice exclusive nu se vor finaliza „*într-un termen rezonabil, dar nu mai mult de 2 ani de la începerea acestora, Guvernul României și Guvernul Ucrainei au convenit ca problema delimitării platoului continental și a zonelor economice exclusive să fie soluționată de Curtea Internațională de Justiție a ONU, la cererea oricăreia din Părți, cu condiția intrării în vigoare a Tratatului privind regimul frontierei de stat dintre România și Ucraina. Cu toate acestea, Curtea Internațională de Justiție a ONU va putea examina cererea referitoare la delimitarea platoului continental și a zonelor economice exclusive, înainte de intrarea în vigoare a Tratatului privind regimul frontierei de stat, dacă va constata că întârzierea intrării în vigoare a acestuia s-a produs din vina celeilalte Părți*”.

În cazul nostru, negocierile privind acordul pentru delimitarea platoului continental și a zonelor economice exclusive ale României și Ucrainei au depășit cu mult perioada de 2 ani specificată în Articolul 4 (h) – ele desfășurându-se *timp de 6 ani* între 1998 și 2004. În același timp, tratatul la care se face referire în Acordul Conex – „Tratatul dintre România

² Definiția juridică a platoului continental, reprodusă după prevederile Convenției ONU privind dreptul mării din 1982, diferă de noțiunea platoului continental în sens geografic/geologic.

și Ucraina privind regimul frontierei de stat româno-ucrainene, colaborarea și asistența mutuală în problemele de frontieră” – a fost semnat la Cernăuți, la 17 iunie 2003 și a intrat în vigoare la 27 mai 2004.

Astfel, cele două condiții prevăzute de Articolul 4 (h) al Acordului Conex au fost îndeplinite, iar CIJ a devenit competentă să soluționeze diferendul dintre România și Ucraina privind delimitarea platoului continental și a zonelor economice exclusive.

Sesizarea din 16 septembrie 2004 (a cărei denumire juridică este aceea de „cerere introductivă de instanță”) introdusă de către România a prezentat și dovedit îndeplinirea condițiilor menționate mai sus și a declanșat procesul din fața CIJ. În cadrul procedurilor, România are calitatea de „reclamant” (pentru că a avut inițiativa sesizării CIJ), iar Ucraina de „pârât”.

Textul sesizării este public. El poate fi consultat pe site-ul CIJ (<http://www.icj-cij.org/docket/files/132/1697.pdf>).

- *Cum se stabilește competența CIJ pentru a soluționa un anumit diferend? Cum se stabilesc limitele acestei competențe?*

În dreptul internațional contemporan se poate recurge în mod valabil la o instanță internațională (cum este și CIJ) pentru soluționarea unui diferend (cum este cel dintre România și Ucraina), *numai* dacă părțile diferendului *sunt de acord* pentru soluționarea *acelui* diferend de către *aceea* instanță și *numai* cu privire la *aspectele cu privire la care părțile diferendului sunt de acord ca să le soluționeze instanța*. Competența CIJ este, astfel, declanșată și, respectiv, definită ca întindere de consensul strict formulat al părților.

- *De ce apartenența Insulei Șerpilor nu (poate) face obiectul procesului de la Haga?*

În cazul nostru, acordul părților pentru stabilirea competenței CIJ în procesul de la Haga a fost exprimat în Acordul Conex din 1997 (în „clauza compromisorie” din Articolul 4 (h)), în care România și Ucraina au convenit asupra instanței care să soluționeze diferendul – adică CIJ, respectiv asupra întinderii competenței CIJ – adică numai problema delimitării platoului continental și a zonelor economice exclusive. Nu se poate cere CIJ să soluționeze alte aspecte, care nu au fost incluse în „clauza compromisorie”.

Astfel, dacă în „clauza compromisorie” nu este inclusă, de exemplu, în limitele competenței instanței ca aceasta să decidă asupra apartenenței unui teritoriu anume, aceasta nu o poate face, pentru că nu a primit (din partea statelor părți la diferend) această competență.

Având în vedere prevederile din Tratatul din 1997 și din Acordul Conex, CIJ nu poate să soluționeze în cadrul procesului inițiat în 2004 mai mult decât s-a convenit de către părți în 1997 că acest for jurisdicțional poate să soluționeze.

Insula Șerpilor a fost transferată la URSS în 1948, în circumstanțele cunoscute³.

Pe de altă parte, Articolul 3 al Acordului Conex la Tratatul politic cu Ucraina din 1997, document care conține acordul celor două state asupra posibilității de soluționarea problema delimitării platoului continental și a zonelor economice exclusive prin CIJ, prevede că Insula Șerpilor „aparține Ucrainei”.

De asemenea, Acordul Conex stipulează în Articolul 4 lit. (d) că *în procesul de delimitare a spațiilor maritime, niciuna din părți nu va contesta suveranitatea celeilalte*

---

³ Transferul a avut loc contrar dreptului internațional, în special contrar Tratatului de Pace de la Paris din 1947 (care, conform Art. 1, lăsa insula României), prin Protocolul de precizare a liniei frontierei de stat din 4 februarie 1948, în contextul ocupației sovietice a României de către Armata Roșie. Ulterior, acest document, neratificat de Parlamentul român la acel moment, a fost preluat în tratatele privind regimul frontierei româno-sovietice ulterioare din 1949 și 1961.

asupra oricărei părți din teritoriul său, adiacentă zonei supuse delimitării (Insula Șerpilor și apele sale teritoriale de 12 mile marine din jurul său intrând în această zonă).

Tratatul politic de bază din 1997 mai prevede în Preambul și în Articolele 1, 2 și 3 faptul că *părțile vor respecta principiile suveranității, integrității teritoriale și al inviolabilității frontierelor*. La rândul său, Tratatul între România și Ucraina privind regimul frontierei de stat româno-ucrainene, colaborarea și asistența mutuală în probleme de frontieră, semnat la Cernăuți, la 17 iunie 2003, menționează în Preambul principiile egalității suverane, integrității teritoriale, inviolabilității frontierelor existente și face trimitere la principiile și prevederile din Tratatul politic și Acordul Conex.

Prin urmare, în Acordul Conex din 1997, cele două state au stabilit competența CIJ doar pentru delimitarea platoului continental și a zonelor economice exclusive ale celor două părți, fără a prevedea jurisdicția CIJ pentru a decide asupra apartenenței la Ucraina sau la România a Insulei Șerpilor.

- *Care este totuși rolul Insulei Șerpilor în procesul de la Haga?*

Aspectele privind Insula Șerpilor sunt doar o parte a mult mai multor elemente de ordin juridic care se examinează în fața CIJ.

În procesele de delimitare maritimă, problema care se pune este care este efectul asupra stabilirii linei de delimitare al prezenței formațiunilor maritime dacă ele există în zona de delimitat.

CIJ ar putea, în principiu, să evalueze poziția geografică a Insulei Șerpilor, conform practicii internaționale urmate de state în acordurile prin care au realizat delimitări maritime și, respectiv, conform hotărârilor pronunțate de curțile internaționale și, eventual, caracteristicile sale naturale.

De asemenea, conform alin. (3) al Articolului 121 din Convenția privind dreptul mării din 1982, stâncile care nu pot susține locuirea umană sau viață economică proprie nu pot avea platou continental și zonă economică exclusivă (ci doar maximum 12 mile marine de mare teritorială). Caracteristicile naturale ale Insulei Șerpilor o încadrează pe aceasta în definiția din prevederea menționată din Convenția din 1982.

- *De ce a fost aleasă CIJ? Ce este CIJ și ce garanții oferă pentru o soluționare echitabilă?*

CIJ a fost aleasă pentru că este organul principal judiciar al ONU (unicul organ judiciar dintre cele 6 organe principale ale ONU), având cea mai largă expertiză și cea mai mare autoritate în ceea ce privește soluționarea diferendelor internaționale pe cale jurisdicțională. Până în prezent, CIJ a pronunțat 97 de soluții ale unor diferende (hotărâri în cazuri contencioase). Curtea poate soluționa doar diferende între state (nu și diferende care implică alte subiecte de drept internațional, cum ar fi organizațiile internaționale, sau persoane de drept privat, cum ar fi persoanele fizice, ONG-urile, societățile comerciale etc.).

Compoziția CIJ, modul de alegere a judecătorilor, competența profesională și statutul acestora, precum și jurisprudența și influența pe care o au hotărârile CIJ asupra evoluției dreptului internațional sunt garanții serioase pentru soluționarea echitabilă conform dreptului internațional a oricărui diferend internațional supus spre soluționare, inclusiv delimitări ale spațiilor maritime⁴.

---

⁴ A se vedea, mai jos, răspunsul la întrebările „Care este expertiza CIJ în materie de delimitări maritime?” și „Ce reguli de drept internațional aplică CIJ pentru soluționarea unui diferend de delimitare maritimă?”.

- *Puteau fi folosite și alte instanțe internaționale? De ce nu au fost alese pentru soluționarea diferendului cu Ucraina?*

Teoretic, ar mai fi fost competent pe fond pentru soluționarea delimitării maritime – dacă România și Ucraina l-ar fi ales în Acordul Conex – și *Tribunalul Internațional pentru Dreptul Mării* de la Hamburg, care este o instanță permanentă specializată în diferende ce țin de aplicarea dreptului mării. De asemenea, ar mai fi putut fi creat un *tribunal arbitral ad-hoc* (numai pentru rezolvarea acestui diferend), dacă cele două state ar fi convenit asta.

Totuși, în 1997, când a fost finalizat Tratatul politic de bază cu Ucraina, Tribunalul Internațional pentru Dreptul Mării abia începea să funcționeze (el a devenit operațional în 1996, iar primul caz, referitor la eliberarea promptă a unei nave arestate, l-a soluționat în decembrie 1997). Până în prezent Tribunalul de la Hamburg nu a fost sesizat cu cazuri de delimitare maritimă. Or, prin comparație, CIJ avea deja în 1997 un număr mare de cazuri de acest tip; mai mult decât atât, jurisprudența CIJ produsese deja o influență considerabilă asupra dezvoltării dreptului mării.⁵ Prin urmare, varianta folosirii Tribunalului Internațional pentru Dreptul Mării *nu* ar fi fost mai avantajoasă decât recurgerea la CIJ.

Varianta unui tribunal arbitral *ad-hoc* *nu* ar fi fost, nici ea, mai avantajoasă ca CIJ, deoarece organizarea tribunalului ar fi putut întâmpina dificultăți dacă una din părți ar fi tergiversat numirea arbitrilor proprii (spre deosebire de CIJ unde există judecători permanenți, în cazul tribunalelor arbitrale constituirea lor concretă depinde de părți, care numesc un număr de arbitri și, în plus, trebuie să convină asupra președintelui tribunalului) sau ar fi întârziat finanțarea tribunalului (în cazul tribunalelor arbitrale, toate cheltuielile implicate de activitatea tribunalului se suportă în mod egal de părți, costurile fiind mai mari decât la CIJ⁶); tribunalele arbitrale nu au o jurisprudență proprie, ele fiind create special pentru un diferend, după care se desființează. Nu în ultimul rând, spre deosebire de CIJ, care beneficiază de un mecanism de monitorizare a executării – Consiliul de Securitate al ONU, care poate obliga partea care nu respectă hotărârea CIJ să o execute⁷, tribunalul arbitral nu are un astfel de mecanism.

- *Care este compoziția CIJ și statutul judecătorilor?*

Compoziția CIJ constă din 15 judecători, aleși de către Adunarea Generală ONU, pentru un mandat de 9 ani. O treime din numărul de 15 judecători se reînnoiește o dată la trei ani. Mandatul unei treimi din actuala compoziție a CIJ se reînnoiește la data de 6 februarie 2009.

Acei judecători care sunt implicați într-un caz rămân implicați până la finalizarea soluției în acel caz chiar dacă mandatul lor a expirat. Pentru luarea valabilă a deciziilor în cadrul unui proces este nevoie de participarea (cворumul) a 9 (din cei 15) judecători în cadrul procedurilor.

Judecătorii trebuie să fie persoane de o înaltă calitate morală, care posedă calificările cerute în statele lor pentru a fi numite în cele mai înalte funcții judiciare sau care au o competență recunoscută în domeniul dreptului internațional (de regulă, profesori renumiți de drept internațional, diplomați de rang înalt cu pregătire juridică, consilieri în domeniul

⁵ A se vedea, mai jos, răspunsul la întrebarea „Care este expertiza CIJ în materie de delimitări maritime?”.

⁶ Toate costurile procedurilor sunt suportate *din bugetul CIJ* (parte a bugetului ONU). Statele *nu* plătesc taxe judiciare, cheltuieli administrative sau pentru traducere. Singurele cheltuieli suportate de o parte la diferend sunt privitoare la pregătirea și editarea documentelor scrise, plata muncii consilierilor străini și cheltuielile aferente fazei orale legate de prezența echipei la Haga pe durata audierilor în faza orală.

⁷ A se vedea, mai jos, răspunsul la întrebarea „Ce mecanisme de executare și sancțiune există în caz de nerespectare a hotărârii CIJ?”.

dreptului internațional din ministerele afacerilor externe sau judecători ai instanțelor supreme naționale).

CIJ nu poate include în compoziția sa doi judecători de aceeași cetățenie. Curtea trebuie să reflecte în compoziția sa principalele forme de civilizație ale lumii și principalele sisteme juridice de pe glob (3 membri din Africa, 3 din Asia, 2 din America Latină, 5 din Europa de Vest plus Canada, SUA, Australia, Noua Zeelandă, 2 din Europa de Est). Această compoziție corespunde compoziției Consiliului de Securitate ONU, incluzând ca regulă judecători ai celor 5 membri permanenți ai Consiliului de Securitate (SUA, Marea Britanie, Franța, China, Rusia), ceea ce facilitează cooperarea cu acest organ principal politic al ONU.

Judecătorii CIJ sunt complet independenți și imparțiali, ei neputând fi influențați nici măcar de statele care i-au desemnat. Ei nu pot exercita niciun fel de alte funcții politice sau administrative, cu excepția celor didactice. Sunt protejați de imunități de tip diplomatic.

- *Cine sunt actualii judecători ? Prezentarea lor*

Actualii judecători sunt următorii: *Rosalyn Higgins*, președintă a CIJ (unicul judecător femeie din componența actuală a CIJ, Marea Britanie), *Awn Shawkat Al-Khasawneh* (vicepreședinte al CIJ, Iordania), *Raymond Ranjeva* (Madagascar), *Shi Jiuyong* (China), *Abdul Koroma* (Sierra Leone), *Gonzalo Parra-Aranguren* (Venezuela), *Thomas Buergenthal* (SUA), *Hisashi Owada* (Japonia), *Bruno Simma* (Germania), *Peter Tomka* (Slovacia), *Ronny Abraham* (Franța), *Kenneth Keith* (Noua Zeelandă), *Bernardo Sepulveda-Amor* (Mexic), *Mohamed Bennouna* (Maroc) și *Leonid Skotnikov* (Federația Rusă).

CV-urile judecătorilor menționați pot fi consultate pe site-ul CIJ (<http://www.icj-cij.org/court/index.php?p1=1&p2=2&p3=1>).

- *Ce sunt judecătorii ad-hoc?*

Judecătorii *ad-hoc* sunt judecători desemnați de părțile unui diferend atunci când în compoziția CIJ care soluționează acel diferend nu există judecători permanenți care să aibă cetățenia părților. Părțile pot desemna câte un judecător *ad-hoc*, fără a fi obligate în acest sens. De regulă, părțile desemnează câte un judecător *ad-hoc*. Acesta nu este necesar să aibă cetățenia părții care îl numește, aceasta fiind situația în cele mai multe cazuri aflate în soluționarea CIJ.

Rațiunea pentru care este posibilă desemnarea de către părți a unui judecător *ad-hoc* se explică prin necesitatea asigurării complete a dreptului de apărare a părții în fața Curții. În acest sens, se consideră că judecătorul *ad-hoc* poate ajuta CIJ să înțeleagă mai bine poziția părții care l-a desemnat, deși *el nu este asimilat unui avocat sau reprezentant al părții respective*. În fapt și în drept, judecătorul *ad-hoc* are același statut de neutralitate și imparțialitate ca și un judecător permanent al CIJ (acționând însă numai pentru diferendul respectiv).

- *Au desemnat România și Ucraina judecători ad-hoc în diferendul privind delimitarea din Marea Neagră?*

Da.⁸ Judecătorul *ad-hoc* desemnat de România este profesorul francez *Jean-Pierre Cot*, un renumit și apreciat specialist în drept internațional. Jean-Pierre Cot este în prezent președinte al Societății Franceze de Drept Internațional și judecător la Tribunalul Internațional pentru Dreptul Mării de la Hamburg. Judecătorul Cot este doctor în drept și

⁸ A se vedea site-ul CIJ <http://www.icj-cij.org/court/index.php?p1=1&p2=5&p3=1>.

profesor emerit. A fost profesor și decan al Facultății de Drept din Amiens, profesor la Facultatea de Drept de la Sorbona și este cercetător asociat la Centrul de Drept Internațional al Universității Libere din Bruxelles. Este autor al unor numeroase lucrări și articole de drept internațional, drept constituțional și științe politice. A fost implicat, în calitate de avocat și consilier, precum și în cea de judecător *ad-hoc* și, respectiv, arbitru (inclusiv ca președinte al tribunalului arbitral) în soluționarea mai multor diferende internaționale soluționate prin intermediul CIJ, al unor tribunale arbitrale și al Tribunalului Internațional pentru Dreptul Mării. A fost deputat în Parlamentul Franței, ministru-delegat în Guvernul francez, membru și vice-președinte (în perioada 1997-1999) al Parlamentului European.

Judecătorul *ad-hoc* desemnat de Ucraina este *Bernard Oxman*, de cetățenie americană, profesor la Facultatea de Drept a Universității din Miami, fost judecător *ad-hoc* la Tribunalul Internațional pentru Dreptul Mării; în prezent este vice-președinte al Societății Americane de Drept Internațional, co-redactor al *American Journal for International Law* și membru al Institutului de Drept American.

- *Cine reprezintă statele implicate într-un proces în fața CIJ?*

Atunci când un diferend este adus pentru soluționare la CIJ, părțile diferendului numesc câte un *Agent*, care reprezintă statele respective în relația cu Curtea. Regula este ca Agentul să fie un diplomat de rang înalt cu pregătire juridică în domeniul dreptului internațional din ministerul de externe al statului parte la proceduri.

Rolul Agentului este de a coordona pregătirea complexă a participării statului parte la proceduri – redactarea documentelor care conțin argumentele părții ce trebuie depuse în cadrul fazei scrise și selectarea și transmiterea elementelor de probă care sunt anexate documentelor scrise, pregătirea fazei orale și a pledoariilor (care sunt deschise de Agent, care pune și concluziile, la finalul pledoariilor, ce conțin solicitarea soluției propuse de partea în cauză), precum și a tuturor aspectelor organizatorice implicate de participarea la proces. Agentul ține legătura cu CIJ prin intermediul Grefei acesteia.

Agentul este asistat în activitatea sa de unul sau doi co-agenți, dintre care unul este, în mod obișnuit, ambasadorul statului parte la Haga (pentru rațiuni de contact operativ cu Grefa). De asemenea, în mod obișnuit, din echipa agentului fac parte, pe lângă diplomați cu pregătire juridică ai statului respectiv și alți experți guvernamentali (în funcție de specificul și aspectele tehnice ale cazului), și consilieri/avocați internaționali, specializați în procesele de la CIJ.

- *Cine reprezintă România în procesul cu Ucraina în fața CIJ?*

Agentul României pentru procesul de la Haga este *Bogdan Aurescu*, cu rang de director general în MAE român. Bogdan Aurescu⁹ este Agent pentru CIJ din 2004, de la sesizarea Curții. A participat (începând cu 2001 și până la sesizarea CIJ în 2004) ca adjunct al șefului delegației și, respectiv, ca șef de delegație la negocierile desfășurate pentru delimitarea spațiilor maritime cu Ucraina anterior sesizării CIJ.

Co-agenți pentru procesul de la Haga sunt *Cosmin Dinescu*, director general pentru afaceri juridice în MAE român și *Călin Fabian*, ambasadorul României la Haga.

---

⁹ Bogdan Aurescu a fost, succesiv, director adjunct și apoi director al Direcției Drept Internațional și Tratatate, director de cabinet al ministrului afacerilor externe, director general pentru afaceri juridice, subsecretar de stat și secretar de stat pentru afaceri europene în MAE român. A fost, de asemenea, Agentul guvernamental român pentru CEDO. Este membru al Curții Permanente de Arbitraj de la Haga și membru supleant al Comisiei de la Veneția a Consiliului Europei. Este doctor în drept și lector universitar la Facultatea de Drept a Universității din București (predă Drept internațional public, Organizații și relații internaționale, Jurisdicții internaționale). Este președintele Ramurii Române a International Law Association și redactor-șef al Revistei Române de Drept Internațional.

Cosmin Dinescu¹⁰ a fost implicat din anul 2001 în negocierile desfășurate pentru delimitarea spațiilor maritime cu Ucraina, fiind șeful grupului de experți al părții române în negocierile menționate.

Echipa MAE implicată în pregătirea participării la procedurile din fața CIJ este formată din diplomați cu pregătire juridică din cadrul Oficiului pentru Frontiere și Delimitări Maritime, care au fost implicați și în negocierile bilaterale pe aceeași temă. Oficiul a fost creat în anul 2005 în componența Direcției Generale Afaceri Juridice din MAE român, atât pentru gestionarea procesului de la CIJ, cât și a altor aspecte care țin de dreptul mării în relația cu statele vecine României în Marea Neagră, precum și a problematicii de drept internațional care privește frontierele României. Alături de echipa MAE, sunt asociați pregătirii procesului un număr de experți ai Ministerului Apărării și Agenției Naționale pentru Resurse Minerale, precum și trei reputați profesori în drept internațional de la Universitățile din Paris, Cambridge și Oxford, care au o expertiză recunoscută în participarea la procesele din fața CIJ, în special în materie de delimitări maritime.

- *Cine reprezintă Ucraina în procesul cu România în fața CIJ?*

Agentul Ucrainei pentru procesul de la Haga este în prezent dl. *Volodimir Vasilenko*, ambasador cu însărcinări speciale în MAE ucrainean. Co-agenții Ucrainei pentru procesul de la Haga sunt directorul Departamentului Juridic și Tratatate din MAE ucrainean și fostul ambasador al Ucrainei la Haga.

- *Care este expertiza CIJ în materie de delimitări maritime?*

Cele mai multe cazuri – peste jumătate – soluționate de CIJ (din cele 97) sunt diferende teritoriale și/sau de delimitări maritime. Din cele 12 cazuri aflate în prezent în soluționarea (pe rolul) CIJ, 3 sunt din categoria amintită (cazurile Nicaragua c. Columbia, România c. Ucraina, Peru c. Chile). Ultimul caz din această categorie soluționat este cel dintre Malaezia și Singapore (23 mai 2008).

CIJ a contribuit în mod esențial la dezvoltarea dreptului mării (care este o ramură a dreptului internațional), Convenția ONU din 1982 privind dreptul mării preluând multe aspecte, inclusiv în ceea ce privește domeniul delimitărilor maritime, din hotărârile pronunțate de CIJ în această materie. Astfel, CIJ a stabilit prin jurisprudența sa consolidată în perioada de peste 60 de ani de funcționare a instanței de la Haga reguli clare după care se realizează delimitarea platoului continental și a zonelor economice exclusive.

Spețe de delimitare maritimă pe care le-a soluționat CIJ, care au stat la baza dezvoltării progresive a metodei de delimitare pe care o folosește Curtea în prezent sau în care metoda a fost invocată: „Delimitarea platoului continental în Marea Nordului” (RFG c. Danemarca și RFG c. Olanda) (1969), „Delimitarea platoului continental între Tunisia și Libia” (1982), „Delimitarea frontierei maritime în Golful Maine între SUA și Canada” (1984), „Delimitarea platoului continental dintre Libia și Malta” (1985), „Delimitarea spațiilor maritime între Groenlanda și Jan Mayen” (Danemarca c. Norvegia) (1993), „Delimitarea spațiilor maritime și problematica teritorială între Qatar și Bahrain” (2001), „Stabilirea frontierei maritime și terestre între Camerun și Nigeria” (2002), „Diferendul teritorial și maritim între Nicaragua și Honduras în Marea Caraibelor” (2007).

- *În ce constă o soluție pronunțată de CIJ în astfel de cazuri?*

---

¹⁰ Cosmin Dinescu a fost, succesiv, șef de serviciu și apoi director adjunct al Direcției Drept Internațional și Tratatate, iar din 2004 este director general pentru afaceri juridice.

În majoritatea cazurilor de delimitări maritime, CIJ a pronunțat soluții constând în precizarea, prin coordonate geografice, a unei linii exacte care desparte spațiile marine ale unei părți de cele ale celeilalte părți.

- *Cum arată o astfel de hotărâre?*

O hotărâre a CIJ, inclusiv una care soluționează o problemă de delimitare a platoului continental și a zonelor economice exclusive între două state, are trei părți.

Prima parte este *introducerea*, care menționează numele judecătorilor care au luat parte la proceduri (cel puțin 9 din cei 15 și, dacă sunt numiți, ale judecătorilor *ad-hoc*) și ale reprezentanților părților (agenți, co-agenți, avocați), o sinteză a derulării procedurilor în fața CIJ, precum și pozițiile fiecărei părți la diferend cu privire la soluția de delimitare pe care o propune spre adoptare CIJ (pe scurt metoda de delimitare propusă și traseul liniei de delimitare).

A doua parte este *dispozitivul* hotărârii, care conține sinteza elementelor de fapt și de drept ale cazului supus spre soluționare – contextul geografic al delimitării, pozițiile părților cu privire la interpretarea contextului geografic și referitoare la normele care, în viziunea fiecărei părți, ar trebui aplicate și la interpretarea care ar trebui, în opinia părților, să fie dată acestora și, în special, ceea ce Curtea reține în privința elementelor de fapt și de drept pe care Curtea își bazează raționamentul juridic, inclusiv argumentele juridice ale Curții care fundamentează acest raționament.

A treia parte este *paragraful operativ*, care conține soluția pe care o dă Curtea, adică modul de trasare a liniei de delimitare a spațiilor maritime, definită prin coordonate geografice. De asemenea, menționează cum a votat fiecare judecător.

Totodată, în astfel de hotărâri este inclusă și o *hartă* care ilustrează modul în care CIJ trasează linia de delimitare a spațiilor maritime.

- *În ce stadiu se află procesul în prezent?*

În prezent, procesul se află în *partea finală a fazei scrise*, documentele care conțin argumentele scrise ale părților fiind deja depuse în termenele fixate de către CIJ. Curtea a făcut publică, la 24 iulie 2008 data la care va începe faza orală (audierile publice în fața CIJ), precum și durata acesteia. Astfel, audierile vor avea loc în perioada 2-19 septembrie 2008, la sediul CIJ – Palatul Păcii din Haga.

Faza scrisă se încheie din punct de vedere formal în ziua în care încep audierile în fața CIJ.

- *Când ar urma să se finalizeze procesul?*

Imediat după încheierea fazei orale (a audierilor) se declanșează deliberarea CIJ care are ca obiect stabilirea soluției Curții la diferendul supus spre rezolvare. Finalizarea textului hotărârii CIJ are loc, conform practicii Curții, într-un interval de 3 până la 6 luni de la încheierea fazei orale, în funcție de complexitatea cazului. În cel mai recent caz care a implicat și delimitare maritimă, „Diferendul teritorial și maritim în Marea Caraibelor între Nicaragua și Honduras” (care însă a inclus o problemă mai complexă decât cea a delimitării maritime a platoului continental și a zonelor economice exclusive), audierile s-au finalizat la sfârșitul lunii martie 2007, iar hotărârea CIJ a fost pronunțată la începutul lunii octombrie 2007.

Hotărârea CIJ se comunică în ședință publică și solemnă a CIJ, în prezența tuturor judecătorilor, a reprezentanților părților, a corpului diplomatic din Haga și a presei, fiind anunțată public din timp. Soluția CIJ este citită de către președintele CIJ. Originalele hotărârii semnate de președinte și greșier și având sigiliul CIJ se transmit Agențiilor.

- *Cum deliberază CIJ?*

Deliberările au caracter confidențial. Ele încep imediat după finalizarea fazei orale cu o reuniune în care au loc schimburi preliminare de vederi, în cadrul căreia președintele CIJ evidențiază elementele asupra cărora, în opinia sa, trebuie să se concentreze Curtea în vederea ajungerii la o soluționare echitabilă. Ulterior, fiecare judecător redactează o notă în care își expune punctul de vedere asupra modului de soluționare a diferendului. Notele judecătorilor sunt distribuite tuturor judecătorilor.

Pe baza argumentelor din aceste note, care sunt prezentate în cadrul unei a doua reuniuni, se constituie un comitet de redactare din 2 judecători care fac parte din grupul celor care reprezintă opinia majoritară conturată în cadrul celei de-a doua reuniuni, la care se adaugă și președintele CIJ. Comitetul pregătește un prim proiect de hotărâre, la care judecătorii pot face modificări, și apoi un nou proiect, revizuit. Urmează două lecturi ale textului, în cursul cărora hotărârea poate suferi noi modificări.

Ulterior acestor etape urmează votul judecătorilor, care nu se pot abține. Judecătorii care doresc acest lucru (de regulă cei care nu sunt de acord cu soluția sau doar cu motivarea adoptată de majoritate) pot face declarații sau opinii separate sau dizidente prin care își explică votul, care sunt anexate hotărârii, fără a afecta însă juridic validitatea soluției decise de majoritatea judecătorilor. În cazul excepțional în care există paritate de voturi ale judecătorilor, președintele CIJ are votul decisiv.

- *Ce reguli de drept internațional aplică CIJ pentru soluționarea unui diferend de delimitare maritimă?*

Conform Statutului CIJ, care este parte a Cartei ONU, Curtea aplică pentru soluționarea unui diferend în principal tratate internaționale multilaterale și bilaterale (în vigoare între părțile diferendului), la care se adaugă reguli cutumiare aplicabile diferendului (dacă este cazul), precum și principii de drept și folosește, ca mijloace ajutătoare de determinare a regulilor aplicabile, hotărâri ale instanțelor internaționale (mai ales ale CIJ în cazuri similare, dar și ale tribunalelor arbitrale) și lucrări de doctrină scrise de specialiști recunoscuți pe plan internațional în materia dreptului internațional care au legătură cu tema diferendului (acestea pot conține argumente și raționamente juridice folositoare).

Din punct de vedere al regulilor de procedură după care se derulează procesul, CIJ aplică propriul Regulament de procedură.

Părțile diferendului indică în pledoariile lor scrise și orale care sunt, în opinia lor, tratatele internaționale și alte norme și reguli ce ar trebui aplicate, făcând trimitere în special la hotărârile relevante pentru soluționarea diferendului ale instanțelor internaționale, mai ales ale CIJ, la practica altor state în materia diferendului respectiv, precum și la argumente de doctrină pe care ele le consideră că sprijină soluția pe care o apără în fața Curții. Curtea analizează argumentele juridice expuse de părți asupra normelor de drept pe care ele le consideră aplicabile și asupra interpretării pe care părțile le dau acestor norme și decide asupra dreptului aplicabil în speță.

În cazul unei delimitări maritime cum este cea dintre România și Ucraina sunt aplicabile prevederile Convenției ONU privind dreptul mării din 1982 (la care ambele state sunt părți), precum și ale acordurilor bilaterale care reglementează aspecte ce țin de delimitarea spațiilor maritime ale celor două state din Marea Neagră. De asemenea, vor fi utilizate regulile de delimitare maritimă pe care CIJ le-a stabilit și aplicat în alte cazuri pe care le-a soluționat (și care au fost folosite și de unele tribunale arbitrale care au rezolvat cazuri de același tip).

Soluția pe care urmează să o găsească CIJ trebuie să fie, conform Convenției ONU privind dreptul mării din 1982, o „soluție echitabilă”, pe baza aplicării stricte și corecte a dreptului internațional relevant.

- *Care sunt regulile de delimitare a spațiilor maritime pe care le-a stabilit CIJ în hotărârile sale?*

Regulile de delimitare pe care CIJ le-a folosit în mod consecvent în hotărârile pe care le-a dat până acum constau într-o metodă, în principal *de tip matematic/geometric*.

Această metodă pleacă de la *contextul geografic dat (obiectiv)* al regiunii în care se face delimitarea (se au în vedere configurația și poziția coastelor maritime ale celor două state, inclusiv relația dintre coaste, eventuala prezență a unor circumstanțe geografice aparte, cum este prezența unor insule, peninsule, delte, golfuri, dimensiunile mării sau bazinului de mare unde se face delimitarea etc.), luându-se în considerare și modul în care este stabilită frontiera de stat (terestră, fluvială, între apele teritoriale, dacă o astfel de frontieră este deja convenită) între cele două state.

Metoda CIJ, cunoscută sub denumirea de *metoda „echidistanță/mediană – circumstanțe speciale/relevante”*, presupune mai multe faze.

În primă fază, se identifică *țărmurile relevante* și, pe acestea, așa-numitele „*puncte relevante*” de pe țărmurile celor două state de la care începe construirea liniei de delimitare. Acestea sunt de regulă puncte care corespund unor trăsături geografice considerate ca determinante/definitorii pentru coastele respective (de exemplu, confluența unui fluviu sau râu care se scurge în mare cu marea, un promontoriu, peninsulă, cap etc. care marchează o modificare relevantă a direcției coastei etc.).

În a doua fază, se trasează o așa-numită „*linie de echidistanță*” și/sau „*linie mediană*” cu caracter *provizoriu*, pe baza coordonatelor geografice ale punctelor relevante. Termenul de „*linie de echidistanță*” se folosește în cazul în care coastele celor două state sunt, din punct de vedere geografic, în prelungire (adiacente), iar cel de „*linie mediană*” atunci când coastele celor două state sunt, din punct de vedere geografic, una în fața celeilalte (în opoziție). În ciuda diferenței terminologice, modul de trasare al liniei de echidistanță, respectiv al celei mediane este *identic*. De altfel, în mod obișnuit se folosește termenul de linie echidistantă pentru a desemna, în general, atât trasarea liniei echidistante între coaste adiacente, cât și între coaste față în față (linia mediană este de fapt o linie echidistantă între țărmuri opuse geografic). *Modul de trasare a liniei echidistante provizorii este de tip geometric*, această linie fiind construită din *puncte care se află la egală distanță de punctele alese de Curte ca fiind relevante pe coastele statelor între care are loc delimitarea*.

În a treia fază, linia provizorie echidistantă/mediană este ajustată, dacă se consideră necesar, prin luarea în considerare – dacă există – a așa-numitelor „*circumstanțe relevante/speciale*” din zona de delimitare.

În ultima fază a delimitării, Curtea aplică așa-numitul „*test al caracterului echitabil al delimitării*”, care presupune verificarea caracterului echitabil, ca soluție a diferendului, al liniei de delimitare obținute în fazele anterior descrise. El mai este numit și „*testul proporționalității*” și constă în *compararea a două fracții matematice*.

Prima se obține prin împărțirea suprafețelor spațiilor maritime alocate (prin linia de delimitare obținută conform fazelor de mai sus) fiecăruia dintre cele două state parte la diferend. *A doua* se obține, de regulă, prin împărțirea lungimii liniilor de bază¹¹ ale coastelor relevante ale celor două state. *Nu* se ia în considerare lungimea totală a coastelor, ci numai a porțiunilor din coaste care au relevanță pentru delimitare (de

---

¹¹ Linia de bază este linia refluxului de-a lungul țărmului. În cazul Mării Negre (unde nu există flux-reflux semnificativ), ea este linia care unește punctele care definesc țărmul statului respectiv cu ignorarea eventualelor creștături sau tăieturi adânci ale acestuia, respectând în general direcția principală a țărmului.

exemplu, numai acele porțiuni care sunt în prelungire sau față în față cu porțiuni ale coastei celuilalt stat).

Dacă diferența dintre rezultatele celor două fracții *nu* este mare, atunci linia de delimitare rămâne neschimbată, fiind considerată *echitabilă*.

Prin urmare, metoda omologată de CIJ pentru delimitarea spațiilor marine între state este o *metodă bazată pe date geografice obiective și care presupune în mare parte aplicarea unor reguli matematice clare, ceea ce face ca rezultatul obținut să fie unul obiectiv și echitabil*.

- *Ce înseamnă fazele scrise și orale ale procesului de la Haga și cum s-au derulat până acum?*

Procesul în fața CIJ este compus dintr-o fază scrisă și una orală, care sunt succesive.

Faza scrisă a fost declanșată prin decizia CIJ de fixare a termenelor de depunere a *Memoriului României* și, respectiv, a *Contra-Memoriului Ucrainei*. Această decizie a fost luată în noiembrie 2004 prin Ordin al Curții, ca urmare a depunerii de către România a sesizării CIJ (prin care s-a declanșat procesul) la 16 septembrie 2004. CIJ a acordat perioade succesive de câte 9 luni fiecărei părți pentru depunerea celor două documente.

Memoriul României a fost depus la 15 august 2005. Contra-Memoriul Ucrainei a fost depus la 16 mai 2006.

Ulterior, Curtea a fixat, printr-un Ordin din iulie 2006, termenele pentru depunerea *Replicii* părții române (22 decembrie 2006), respectiv, a *Duplicii* părții ucrainene (15 iunie 2007). La 19 decembrie 2006 a fost depusă la Grefa CIJ Replica României în această speță. Printr-un Ordin din iunie 2007, Curtea a extins termenul de depunere a *Duplicii* de către Ucraina până la 6 iulie 2007. Duplica a fost depusă de către partea ucraineană la Grefa CIJ la data de 5 iulie 2007.

În prezent, procesul se află în partea finală a fazei scrise. Curtea a comunicat public la 24 iulie 2008 data la care va începe faza orală (audierile publice în fața CIJ), precum și durata acesteia: 2-19 septembrie 2008. Faza scrisă se încheie din punct de vedere formal în ziua în care încep audierile în fața CIJ.

Procedurile orale se vor desfășura în două runde, după cum urmează: în perioada 2-5 septembrie 2008 – prima rundă de pledoarii ale României, în calitate de reclamant; în perioada 9-12 septembrie 2008 – prima rundă de pledoarii ale Ucrainei, în calitate de pârât; în perioada 15-16 septembrie 2008 – a doua rundă de pledoarii și concluziile României cu privire la soluția de delimitare pe care o consideră echitabilă și conformă dreptului internațional în proces; în perioada 18-19 septembrie 2008 – a doua rundă de pledoarii și concluziile Ucrainei.

Faza orală presupune audierea părților în fața plenului CIJ, reprezentanții acestora (agenți, co-agenți, avocați) expunând argumentele juridice pentru susținerea soluției de delimitare pe care o propun spre adoptare de către CIJ.

- *Care trebuie să fie conduita părților în cadrul fazelor procesului?*

În cadrul *fazei scrise*, conform art. 53 alin (2) al Regulamentului de procedură al CIJ, conținutul actelor și documentelor depuse de părți are caracter *confidențial*, până la inițierea fazei orale a procedurilor, când Curtea poate decide, după consultarea părților, să le facă accesibile publicului. Cerința confidențialității se extinde, potrivit practicii CIJ, asupra tuturor aspectelor care au legătură cu faza scrisă, părțile având obligația de a da dovadă de reținere în conduita lor publică în această perioadă a procedurilor.

Faza orală are, spre deosebire de faza scrisă, caracter *public*, la audieri putând asista, cu respectarea regulilor CIJ în acest sens (a se vedea, pe site-ul CIJ, <http://www.icj-cij.org/information/index.php?p1=7&p2=3&p3=1&PHPSESSID=27a1c08e2d662535916>

[abbb9152910f5](#)), orice persoană interesată, inclusiv presa, care poate transmite în direct (TV și radio), desfășurarea pledoariilor.

- *De ce nu pot fi expuse public argumentele părții române în timpul fazei scrise a procesului?*

În cursul fazei scrise a procesului, mai ales în ultima parte a acesteia, partea română a fost nevoită să reacționeze public față de mediatizarea de către Ucraina a așa-ziselor măsuri de amenajare și dezvoltare adoptate de statul vecin în legătură cu Insula Șerpilor. În mod legitim, presa română a solicitat reacții și explicații publice ale MAE față de aceste măsuri anunțate public de oficiali ucraineni de la diferite niveluri.

MAE a arătat întotdeauna că măsurile anunțate de Ucraina nu pot produce efecte juridice în contextul procesului de la Haga și a informat direct și constant Ucraina asupra acestei poziții.

Din păcate însă, partea română nu a putut să indice public argumentele juridice care susțin poziția conform căreia măsurile respective nu pot produce efecte juridice. Explicația acestei conduite constă tocmai în caracterul confidențial (a se vedea răspunsul la întrebarea anterioară) al procedurilor în timpul fazei scrise.

Expunerea publică de către oficiali români a acestor argumente (care demonstrează solid, logic și clar absența oricăror efecte juridice ale măsurilor menționate și care sunt dezvoltate și în documentele scrise prezentate deja CIJ), ar fi echivalat cu *încălcarea* de către România a Regulamentului CIJ în acest sens. *Aceste argumente vor fi expuse public și complet cu prilejul fazei orale.*

- *În ce au constat documentele depuse la CIJ în faza scrisă a procesului cu Ucraina?*

Memoriul României conține, conform regulilor CIJ, prezentarea elementelor de fapt relevante pentru caz (context geografic, istoric etc.), a normelor și regulilor pe care partea română le consideră relevante și a argumentației părții române asupra soluției pe care o solicită CIJ, inclusiv expunerea soluției propuse, adică a traseului liniei de delimitare pe care o consideră corectă, având în vedere interesele părții române și dreptul internațional aplicabil.

Memoriul este însoțit de elemente de probă care susțin poziția României. În total este vorba despre mai multe volume însumând mai multe sute de pagini. Memoriul este redactat în limba engleză (care alături de franceză este limba oficială a CIJ).

Contra-Memoriul Ucrainei are un conținut similar ca structură (a se vedea primul paragraf de mai sus), inclusiv argumente care încearcă să combată pozițiile expuse în Memoriu.

Replica României include contra-argumentația părții române față de susținerile părții ucrainene din *Contra-Memoriu*, precum și o reiterare și consolidare a poziției expuse de partea română în Memoriu, iar *Duplica* este reacția părții ucrainene la *Replică*.

Replica și *Duplica* nu trebuie să repete toate elementele din Memoriu și *Contra-Memoriu*, ci se focalizează pe aspectele rămase în litigiu după depunerea primelor două documente.

Documentele fazei scrise devin *publice* doar la momentul începerii fazei orale, ele fiind publicate pe site-ul CIJ la *începutul audierilor*.

- *În ce constă faza orală a procesului de la Haga?*

Faza orală constă în expunerea publică a argumentației părților în fața judecătorilor. Aceasta se face de către Agent, care deschide dezbaterile și pune concluziile la finalul lor, dar care poate interveni și pe alte segmente de argumentație în timpul audierilor. De

asemenea, argumentația se susține de către avocații și consilierii părților, care se succed în prezentări individuale. Pledoariile se pot desfășura combinat atât în engleză, cât și în franceză.

Urmând practica de până în prezent, procesul de delimitare maritimă *România c. Ucraina* beneficiază de o durată a audierilor publice de 3 săptămâni, în perioada 2-19 septembrie 2008, organizate în două tururi de pleoarii, într-un mod care să asigure contradictorialitatea și egalitatea procedurală a părților.

Primul stat care pledează în primul tur este *reclamantul* (în cazul nostru, România), având la dispoziție 4 zile (3 ore pe zi, de la 10 la 13, ora Olandei/de la 11 la 14, ora României) în prima săptămână a fazei orale, în perioada 2-5 septembrie 2008. În a doua săptămână a fazei orale, pledează *pârâtul* (în cazul nostru, Ucraina), având la dispoziție un timp identic (în perioada 9-12 septembrie 2008).

La finalul primului tur, judecătorii pot pune părților întrebări, la care se așteaptă răspuns în timpul celui de-al doilea tur sau ulterior finalizării pleoariilor orale, într-un termen dat, în scris.

Urmează un al doilea tur de pleoarii în a treia săptămână, primul care pledează, în perioada 15-16 septembrie 2008, fiind din nou România (*reclamantul*), pe parcursul a 2 zile (3 ore pe zi), urmat de *pârât*, care dispune de un timp identic (în perioada 18-19 septembrie 2008). În acest ultim tur, agenții prezintă și concluziile, conținând soluția pe care fiecare stat o cere CIJ.

- *Se pot transmite în direct prin TV audierile din faza orală?*

Da. Accesul presei scrise și radio-TV este permis în cadrul audierilor, în condițiile precizate de regulile CIJ (pe site: <http://www.icj-cij.org/presscom/index.php?p1=6&p2=4> și <http://www.icj-cij.org/presscom/index.php?p1=6&p2=3>).

Presa scrisă poate fi prezentă în sala de audieri, având locuri rezervate.

Există posibilitatea transmiterii *în direct* a pleoariilor de către posturile radio și TV, prin conectare gratuită la sistemul audio-video al CIJ. Grefa CIJ acordă asistență, la cerere, pentru asigurarea condițiilor de transmitere prin satelit.

În fiecare zi a audierilor (acestea au loc dimineața, între orele 10-13, ora locală), Grefa publică un transcript al pleoariilor din ziua respectivă, în limbile originale în care s-a vorbit, în jurul orei 16. Traducerea pleoariilor în cealaltă limbă oficială a CIJ se publică după aproximativ 3-4 zile de la momentul susținerii lor.

- *Cum s-au derulat negocierile României cu URSS și, ulterior, cu Ucraina?*

Negocierile dintre România și fosta URSS au avut loc în perioada 1967-1987, fiind desfășurate 10 runde de negocieri, care nu au dus la un rezultat reciproc acceptabil.

Negocierile dintre România și Ucraina privind încheierea unui acord bilateral pentru delimitarea spațiilor maritime au avut loc atât în contextul negocierii Tratatului politic de bază din 1997 (anterior finalizării acestuia), cât și ulterior, în perioada 1998-2004.

Între 1998 și 2004 s-au desfășurat 34 de runde de negocieri – 24 la nivelul plenului delegațiilor și 10 la nivel de experți.

Ritmul negocierilor a crescut foarte mult începând din 2001 (după acest moment având loc 16 runde la nivelul plenului delegațiilor din totalul de 24 și cele 10 runde la nivel de experți).¹² Negocierile menționate nu au condus la convenirea unei linii de delimitare reciproc acceptabile.

---

¹² După implicarea în dosar a actualei echipe care gestionează și procedurile la CIJ. A se vedea răspunsul la întrebarea de mai sus „Cine reprezintă România în procesul cu Ucraina în fața CIJ?”.

- *În ce au constat pozițiile părților în negocieri, inclusiv în ce privește Insula Șerpilor?*

Partea română a susținut permanent pe parcursul negocierilor necesitatea aplicării metodei de delimitare pe care a stabilit-o CIJ în hotărârile ei (a se vedea răspunsul la întrebarea *Care sunt regulile de delimitare a spațiilor maritime pe care le-a stabilit CIJ în hotărârile sale?* de mai sus), adică metoda „echidistanță/mediană – circumstanțe speciale/relevante”.

Partea ucraineană a propus în timpul negocierilor o metodă de delimitare diferită de cea propusă de România. Rezultatul era o linie de delimitare care reflecta o pretenție la o suprafață de platou continental și zonă economică exclusivă nejustificată, de două ori mai mare decât cea cerută de fosta URSS în negocierile din perioada 1967-1987.

- *De ce nu s-a putut ajunge la un acord prin negocieri?*

După cum rezultă din răspunsul anterior, pozițiile părților au fost extrem de diferite, atât în ce privește metoda de delimitare care trebuie folosită pentru delimitare, cât și în ce privește traseul liniei de delimitare.

În condițiile în care partea română a susținut mereu ca poziție a sa metoda de delimitare a CIJ, refuzul constant al părții ucrainene de a accepta această metodă și rezultatul aplicării ei, deci al respectării dreptului internațional în materie, au determinat eșecul negocierilor.

În timpul negocierilor, partea ucraineană a manifestat o inflexibilitate constantă care nu a permis apropierea pozițiilor părților prin negocieri, cu toate eforturile depuse de delegația română.

- *De ce nu s-a preferat continuarea negocierilor în locul sesizării CIJ?*

Având în vedere progresele minime pe parcursul negocierilor și lipsa unei perspective de rezolvare prin negocieri, partea română a considerat că opțiunea recurgerii la CIJ (ale cărei condiții au fost îndeplinite în 2004¹³) este mult mai avantajoasă.

Astfel, s-a apreciat că recurgerea la CIJ reprezintă modalitatea cea mai avansată de soluționare a diferendelor internaționale, care oferă perspectiva finalizării într-un interval de timp rezonabil și cert (media duratei proceselor la CIJ fiind de cca. 4 ani), beneficiind totodată de garanția aplicării corecte și echitabile a dreptului internațional de către un corp de judecători profesioniști și imparțiali, cu o expertiză recunoscută și de necontestat, bine consolidată în materie de delimitări maritime. De asemenea, au fost avute în vedere și costurile nu foarte mari ale procedurii soluționării la CIJ – prin raportare la beneficiile delimitării (accesul la exploatarea resurselor de hidrocarburi din zona în dispută), precum și existența unui mecanism de garantare a executării hotărârii (Consiliul de Securitate ONU).

Sesizarea CIJ de către România a avut ca efect și scoaterea problemei delimitării din prim-planul agendei politice bilaterale (având în vedere că problema este în curs de soluționare de către CIJ care acționează pentru rezolvarea ei).

- *Este compatibilă cu procedurile de la CIJ o eventuală continuare a negocierilor după declanșarea procesului de la Haga?*

---

¹³ A se vedea răspunsul de mai sus la întrebarea „Pe ce bază a fost posibilă sesizarea CIJ în cazul diferendului cu Ucraina?”.

Da. Multe state care au proceduri în fața CIJ desfășoară și negocieri în paralel cu procesul de la Haga. Aceste negocieri nu afectează derularea procedurilor la CIJ.

După sesizarea CIJ, au mai avut loc 4 runde de consultări româno-ucrainene la nivel de experți în perioada 2005-2006, fără a duce la niciun rezultat. Acestea s-au derulat în condițiile convenirii exprese că organizarea lor nu afectează în niciun fel procesul de la Haga.

În iulie 2006 miniștrii de externe ai celor două țări au convenit că nu este cazul continuării acestor runde, urmând ca noi runde să aibă loc numai dacă părțile vor aprecia că este necesar.

Nu se desfășoară în prezent *niciun fel de negocieri* cu Ucraina pe tema delimitării.

- *De ce măsurile Ucrainei de „îmbunătățire” artificială a Insulei Șerpilor nu au niciun efect juridic?*

Există o *multitudine de argumente juridice* pentru care măsurile în cauză *nu* pot produce niciun fel de efect asupra delimitării. Ele au fost expuse detaliat în documentele depuse de România la CIJ în faza scrisă. Ele sunt însă, în timpul fazei scrise, confidențiale, dar *vor deveni publice la momentul declanșării fazei orale*

România a reacționat constant atât public, prin comunicate de presă și declarații, cât și în scris, prin Note verbale transmise părții ucrainene de fiecare dată când au fost făcute publice astfel de demersuri – fiind exprimată opoziția fermă a României față de ele și respingând orice efect juridic al lor asupra delimitării. De fiecare dată, a fost subliniată poziția României conform căreia aceste măsuri nu pot modifica artificial încadrarea juridică a Insulei Șerpilor (conform Art. 121 alin. 3 din Convenția privind dreptul mării) dată de caracteristicile sale naturale de stâncă, ce nu poate susține locuire umană sau viață economică proprie, ceea ce face să nu aibă dreptul la platou continental și zonă economică exclusivă.

În conformitate cu dreptul internațional, protestul față de astfel de măsuri este *suficient* pentru a bloca din punct de vedere juridic orice opozabilitate a efectelor unor astfel de măsuri, efecte care însă oricum nu se pot produce, conform rațiunilor juridice care vor fi expuse în fața CIJ în cadrul audierilor din septembrie 2008.

- *Are vreo influență faptul că Ucraina a acordat unele concesiuni petroliere în Marea Neagră?*

Nu. Conform jurisprudenței CIJ, practica statelor de a acorda concesiuni pentru explorarea sau exploatarea resurselor de hidrocarburi nu are relevanță în procesul de delimitare a spațiilor maritime.

De asemenea, conform Acordului Conex din 1997, cele două state și-au asumat obligația de a nu face activități de exploatare în zona în dispută, prin urmare fiind permise (doar) activitățile de explorare. Ucraina a respectat până în prezent această obligație. Presa română a relatat în 2007 acordarea de concesiuni de către Ucraina într-o zonă aflată la 50 km est de Insula Șerpilor, dar aceasta s-a făcut *în afara zonei* în dispută care face obiectul procesului de la CIJ, aspect confirmat de partea ucraineană.

- *Care sunt șansele pentru o soluție favorabilă României a CIJ în procesul privind delimitarea platoului continental și a zonelor economice exclusive de la Haga?*

Orice antepunțare în stadiul actual al procesului este din punct de vedere procedural contraproductivă și neuzuală.

Totuși, este indisputabil că orice hotărâre a CIJ beneficiază de cele mai solide garanții de imparțialitate și de aplicare corectă a dreptului internațional, ducând astfel la o soluție echitabilă de delimitare.

În plus, metoda de delimitare folosită în prezent de CIJ în cazurile de delimitări maritime soluționate anterior este o metodă strictă, exactă, care presupune un algoritm de tip matematic.

- *Care este forța juridică a hotărârilor CIJ?*

Hotărârile CIJ sunt *obligatorii, definitive și executorii*. Părțile trebuie să se conformeze exact și prompt (hotărârile CIJ nu au valoare de recomandare). Obligația respectării și executării întocmai a unei hotărâri a CIJ rezultă din Carta ONU al cărei Articol 94 prevede că „fiecare membru al ONU se obligă să respecte hotărârea Curții în orice caz în care este parte”.

Atât România, cât și Ucraina (care sunt membri ai ONU) au declarat la cel mai înalt nivel (la nivelul președinților de stat) că vor respecta hotărârea CIJ în procesul de la Haga.

- *Poate fi contestată o hotărâre a CIJ?*

Nu. Hotărârile CIJ că sunt nu numai obligatorii, dar și *definitive*, în sensul că *nu* pot fi contestate sau atacate cu apel sau recurs.¹⁴

- *Sunt necesare demersuri interne sau pe plan internațional pentru executarea hotărârii CIJ?*

Nu. Hotărârile CIJ trebuie executate/respectate imediat. Nu sunt necesare niciun fel de formalități pentru punerea lor în aplicare.

Pe plan intern, nu sunt necesare niciun tip de demersuri – de genul promulgării sau aprobării/ratificării de către guvern sau parlament și nici măcar cerința publicării în Monitorul Oficial a textului original sau a traducerii în limba română a hotărârii.

Pe plan internațional, de asemenea, nu este necesar niciun fel de acord al părților pentru punerea în executare a hotărârii. În plus, *acest tip* de hotărâri prevăd soluții clare, care nu sunt de natură să necesite acorduri speciale de punere în aplicare.¹⁵

- *Ce mecanisme de executare și sancțiune există în caz de nerespectare a hotărârii CIJ?*

Nerespectarea unei hotărâri a CIJ, care este unul din cele 6 organe principale (cel judiciar) al ONU ar constitui un fapt de mare gravitate pe plan internațional, care ar atrage consecințe foarte serioase pentru statul în cauză.

În cazul excepțional al nerespectării hotărârii, Carta ONU prevede în Articolul 94 că o parte la diferend care apreciază că cealaltă parte nu a respectat hotărârea poate sesiza *Consiliul de Securitate* ONU, organul principal de decizie politică al ONU. Acesta va lua măsurile necesare pentru a se asigura respectarea hotărârii.

---

¹⁴ Există, teoretic, posibilitatea unei cereri de interpretare a hotărârii în cazul în care una din părți sau ambele consideră că anumite elemente ale soluției sunt neclare. O astfel de posibilitate este greu de conceput în cazurile de delimitare maritimă în care soluția CIJ constă în stabilirea unei linii de delimitare clare, definită prin coordonate geografice. Există, tot teoretic, posibilitatea unei cereri de revizuire, dar numai dacă ulterior pronunțării hotărârii se află despre un aspect care să nu fi fost cunoscut de Curte și de partea care solicită revizuirea anterior finalizării cazului și care să fi avut un caracter decisiv în luarea deciziei (ar fi putut schimba radical decizia). Astfel de situații sunt rare în practica CIJ.

¹⁵ Numai dacă părțile solicită CIJ să precizeze *doar* principiile și metodele de delimitare (iar nu trasarea unei linii de delimitare), este necesară încheierea unui acord subsecvent hotărârii CIJ.

- *Au fost cazuri de nerespectare a unei hotărâri a CIJ privind delimitări maritime?*

Nu. În cei peste 60 de ani de existență a CIJ, toate hotărârile având un obiect similar cu cazul România c. Ucraina – privind delimitarea spațiilor maritime (platou continental și zone economice exclusive) au fost respectate. Mai mult, dintre cele 97 de hotărâri pe care le-a adoptat CIJ în total, doctrina dreptului internațional apreciază că doar în 3 cazuri au existat dificultăți temporare de executare, în circumstanțe cu totul speciale.¹⁶

- *A mai fost România implicată ca parte în alte cazuri contencioase la CIJ?*

Nu. Cazul privind „Delimitarea spațiilor maritime în Marea Neagră” împotriva Ucrainei este *primul caz contencios* al României la CIJ.

Au existat câteva *avize consultative*¹⁷ în care România a fost implicată sau de care a fost interesată. Unul a fost pe rolul Curții Permanente de Justiție Internațională (instanța care a precedat CIJ în perioada interbelică – Avizul consultativ din 1927 privind „Jurisdicția Comisiei Europene a Dunării”), iar alte 5 pe rolul CIJ (Avizul din 1948 privind „Condițiile de admitere a unui stat ca membru al ONU”, Avizul din 1950 privind „Competența Adunării Generale ONU privind admiterea unui stat ca membru al ONU”, Avizele din 1950 (prima și a doua fază) privind „Interpretarea Tratatelor de Pace cu România, Ungaria și Bulgaria” și Avizul din 1989 privind „Aplicabilitatea Articolului VI, Secțiunea 22, al Convenției privind privilegiile și imunitățile ONU”).

- *Cum se pot afla mai multe informații despre CIJ?*

Mai multe informații despre CIJ pot fi aflate de pe site-ul CIJ (<http://www.icj-cij.org/>).

---

¹⁶ Cele trei cazuri sunt cazurile: „Corfu” (Marea Britanie c. Albania, 1949), în care Albania a tergiversat plata unei despăgubiri decise de CIJ pentru scufundarea a două vase britanice ca urmare a neîndeplinirii obligației de deminare a canalului Corfu – plata făcându-se în 1992, în urma unei înțelegeri a părților; „Competențele în materie de pescuit” (Marea Britanie c. Islanda și Germania c. Islanda, 1974), Islanda nepunând în executare hotărârea CIJ datorită faptului că regulile juridice pe care aceasta s-a bazat au fost depășite de evoluțiile din dreptul internațional în materie, înregistrate în procesul negocierii și ulterior al încheierii noii Convenții privind dreptul mării din 1982; „Acțiunile militare și paramilitare în și împotriva statului Nicaragua” (Nicaragua c. SUA, 1986), hotărârea fiind parțial executată, iar chestiunea fiind rezolvată definitiv după schimbarea de regim politic de la Managua și reluarea ajutorului financiar american pentru Nicaragua.

¹⁷ Avizele consultative sunt opinii fără valoare obligatorie pe care le emite CIJ asupra unor probleme juridice la solicitarea organelor și instituțiilor specializate ale ONU (statele nu pot cere avize consultative CIJ).